

**Бюджетни режалаштириш ва унинг мамлакатимиз ижтимоий-
иқтисодий ривожланишида тутган ўрни**

**Тошкент молия институти
“Солиқлар ва солиққа тортиш”
кафедраси проф.в.б.,
Иқтисод фанлари номзоди
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна**

Аннотация: Халқаро тажриба шуни кўрсатадики, кўпчилик давлатлар давлат молияси барқарорлигини мустаҳкамлаш, манбаларни янада самарали тақсимлаш, шунингдек уларни самарали ишлатишни рағбатлантириш мақсадида ўрта муддатли бюджетни режалаштиришни татбиқ этган. Ҳозирги вақтда амалга оширилаётган изчил ислохотлар ва ўзгаришлар дунё ҳамжамиятига жадаллик билан кириб бораётган мамлакатимизнинг макроиқтисодий барқарорлигини таъминлашда, аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш ва энг муҳими Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида муҳим аҳамият касб этади. Мазкур мақолада бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси молия тизимида олиб борилаётган ислохотлар, шу жумладан иқтисодий ва молиявий барқарорликни таъминлашда ўрта муддатли бюджетлаштиришнинг роли ҳақида баён қилинган.

Калит сўзлар: бюджетни ўрта муддатли режалаштириш, молия тизими, фискал сиёсат барқарорлиги, молиявий ислохотлар, давлат бюджети очиклиги.

**Бюджетное планирование и его роль в социально-экономическом
развитии нашей страны**

Аннотация: В статье описываются текущие реформы финансовой системы в Республике Узбекистан, в том числе роль среднесрочного бюджетирования в обеспечении экономической и финансовой стабильности.

Ключевые слова: среднесрочное бюджетное планирование, финансовая система, стабильность фискальной политики, финансовая реформа, прозрачность государственного бюджета.

Medium-term budget planning and its role in the socio-economic development of the country

Annotation: The article describes the ongoing financial system reforms in the Republic of Uzbekistan, including the role of medium-term budgeting in ensuring economic and financial stability.

Key words: medium-term budget planning, financial system, fiscal policy stability, financial reform, transparency of the state budget.

Кириш

Мамлакатимиз ҳаётининг барча жабҳаларида туб ўзгаришлар ва ислоҳотлар кетаётган бир даврда давлат молия тизимида кенг кўламли янгиланишлар содир бўлаётгани, Давлат бюджетининг очиклиги ва шаффофлигини таъминлаш борасида парламент ва кенг жамоатчилик назоратининг ўрнатилиши борасида мутлақо янгича ёндашув, солиқ ислоҳотларининг янги босқичга кўтарилиши, Президентимиз томонидан қабул қилинган солиқ концепцияси ва ушбу Фармон асосида Янги таҳрирдаги Солиқ Кодексининг қабул қилиниши халқимизнинг эртанги кунга ишончини ошириш билан бирга барчамизнинг олдимизга катта-катта мақсад ва вазифалар қўймоқда. “Халқаро экспертлар, хусусан, Халқаро Валюта Жамғармаси жорий йилда жаҳон ялпи маҳсулоти ўсиши дастлабки прогнозга нисбатан 1 фоизгача камайиб, 3 фоиз бўлишини баҳолаган. Мамлакатимизнинг асосий савдо ҳамкорлари бўлган давлатларда ҳам иқтисодий суръатлар сустрлашган. Жаҳон бозорида рақобат кучайиб, айрим давлатлар ўртасида “иқтисодий урушлар” давом этмоқда. Бу омиллар Ўзбекистон иқтисодиётига таъсир этмай қолмайди. Шу муносабат билан асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар, давлат бюджети параметрлари ва солиқ ислоҳотларини ушбу хавф-хатарларни ҳисобга олиб белгилашимиз лозим”[2]. Халқаро тажриба шуни кўрсатадики, кўпчилик давлатлар давлат молияси барқарорлигини мустаҳкамлаш, манбаларни янада самарали тақсимлаш, шунингдек уларни самарали ишлатишни рағбатлантириш мақсадида ўрта муддатли бюджетни режалаштиришни татбиқ этган. Мамлакатимизда ҳам 2019 йилдан бошлаб бюджетни жорий режалаштиришдан, ўрта муддатли режалаштиришга ўтилмоқда, яъни Олий Мажлис муҳокамасига тақдим этилган Давлат бюджети лойиҳаси 2019 йил

учун бюджет параметрлари ҳамда 2020-2021 йилларга мўлжалланган ўрта муддатли бюджет мўлжалларидан ташкил топади [3]. Ўрта муддатли бюджет ўз ичига қуйидагиларни олади:

- ўрта муддатли макроиқтисодий кўрсаткичлар;
- бюджет-солиқ сиёсати концепцияси;
- ўрта муддатли бюджет доиралари.

Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси давлат ва жамиятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш истиқболларини ўзгартирмоқда[4]. Шу нуқтаи назардан бюджетни ўрта муддатга режалаштириш бюджет ислохотининг шунчаки навбатдаги босқичи ҳисобланмай, макроиқтисодий барқарорликни ва иқтисодий вазиятни олдиндан тахмин қилишни таъминлаш учун зарурий шарт саналади. Ўрта муддатли бюджет қуйидагиларни баҳолашга имкон беради:

Биринчидан, “режалаштириш доираси” бир йил бўлса, жорий муаммоларни ҳал этиш масалалари стратегик мақсадлардан кўра муҳимроқ мақсадларга айланиб қолиши мумкин. Ўрта муддатли бюджет мўлжаллари бугун амалга оширилаётган солиқ-бюджет сиёсатининг бир неча йилдан кейин мамлакат иқтисодиётига ва аҳоли турмуш даражасига таъсирини баҳолаш имконини беради. Иккинчидан, оддий фуқаро учун ҳукуматнинг кейинги уч йиллик сиёсатидан, яъни яқин йилларда солиқ сиёсати қандай бўлишини, харажатлар миқдори ва тузилмаси ўзгарадими-йўқми ва қайси соҳалар устувор бўлишидан хабардор бўлишини аниқлатади. Учинчидан, ўрта муддатли бюджетни режалаштириш бизнес ва тадбиркорлик учун ҳам фойдалидир, яъни ноаниқлик ва рискларни камайтириш имконини беради. Бюджет харажатларининг қайси соҳа тармоқларга йўналтирилганлиги ҳар доим ишбилармонлар учун ўзига хос “компас” бўлади. Қайси тармоқларга кўпроқ бюджет маблағлари ажратилса, шу тармоқларда Давлат харидлари кўпроқ ҳажмда бўлади. Тўртинчидан, мамлакатимизнинг ўрта муддатли макроиқтисодий кўрсаткичлари тўғрисида ҳаққоний маълумотлар халқаро инвестицион компаниялар ва рейтинг агентликлари учун муҳим аҳамиятга эга. Негаки, очик ва шаффоф солиқ-бюджет сиёсатининг ҳамда ўрта муддатга мўлжалланган бюджет параметрларининг мавжудлиги мамлакатимизда

инвестицион муҳитнинг ривожланишига олиб келади. Ўрта муддатли бюджет кўрсаткичлари ижтимоий-иқтисодий ривожланиш прогнозларидан, солиқ ислохотини амалга ошириш даврида давлат харажатларининг ўсишига йўл қўймаслик, шунингдек, ташқи қарзнинг чекланган миқдорини белгилаш асосида тузилади.

Кўпгина ривожланган мамлакатларда бюджет қонун шаклида қабул қилинади, жумладан, Ўзбекистонда ҳам 2020-йилдан бошлаб давлат бюджети қонун шаклида қабул қилинади ва унинг мақсадли ва манзилли ишлатилиши, очиқлиги кенг жамоатчилик ва Парламент томонидан назоратга олинади. Ушбу йўналишдаги яна бир муҳим янгилик бу давлат бюджети харажатлари соҳалар кесимида эмас, вазирлик ва идоралар кесимида тақсимланишидир. Давлат бошқарув соҳасини тўлиқ ҳисобга олиш ва акс эттириш мақсадида 2020 йилдан бошлаб, “умумий фискал баланси” кўрсаткичи жорий этилмоқда. Ушбу кўрсаткич консолидациялашган бюджет даромадлари ва харажатларини ва Давлат дастурларини амалга ошириш учун Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан қопланувчи четдан жалб қилинган қарз маблағлари ҳисобидан амалга ошириладиган харажатларни ўз ичига олувчи умумий баланс ҳисобланади[5]. Мамлакатимизда 2021-2023 йилларга мўлжалланган фискал сиёсатини амалга оширишнинг асосий йўналишлари ва усуллари Ўзбекистон Республикаси Президентининг бир қатор Фармон Қарорларида кўзда тутилган ўзгаришлар асосида ишлаб чиқилмоқда. Корхоналар ва жисмоний шахслар учун солиқ ставкаларини пасайтириш бизнес учун қулай шарт-шароитлар, ҳажми ва мулкчилик шаклларида қатъий назар тадбиркорлик субъектлари учун тенг шарт-шароитлар яратиш, экспортга йўналтирилган рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва реализация ҳажмини ошириш, қонуний ва муносиб ҳақ тўланадиган иш ўринларини кўпайтириш, мамлакатнинг инвестицион жозибадорлигини ошириш - мамлакатимиз солиқ ислохотининг яқин келажакдаги муҳим йўналишларидир[6]. Юқоридаги изчил ислохотлар ва ўзгаришлар дунё ҳамжамиятига жадаллик билан кириб бораётган мамлакатимизнинг макроиқтисодий барқарорлигини таъминлашда, аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш ва энг муҳими Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида муҳим аҳамият касб этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Сўнги йилларда ўрта муддатли бюджет тузилмаларининг тузилиши ҳамда самарадорлигини ўрганиш мақсадида кўплаб изланишлар амалга оширилмоқда. Буларнинг баъзилари бир мамлакат миқёсида, қолганлари эса кўплаб иқтисодчи олимлар томонидан турли давлатларнинг моделларини таққослаш орқали ўрганилмоқда. Ушбу тақдиротларнинг асосий мақсади давлатларнинг фискал сиёсатини комплекс такомиллаштириш ва давлат молиясига тегишли жуда кўплаб соҳаларни ўз ичига қамраб олган ҳолда стратегик режаларни муваффақиятли бажаришга қаратилган. Хусусан, Швециялик иқтисодчи Лжунгман Г. “Швецияда ўрта муддатли бюджет тузилмалари” номли мақоласида ўрта муддатли бюджетни самарали режалаштириш учун ушбу тизим бюджет жараёнининг барча аспектлари билан бирлашган ҳолда бўлиши кераклигини қайд этган. Ушбу мақоладаги асосий эътибор ушбу тизимнинг ҳақиқий ва асосли макроиқтисодий ва бюджет прогнозларини ишлаб чиқишда компютерлашган бюджет жараёнларини бошқарув тизими мавжудлигига қаратилган[7].

Халқаро Валюта Жамғармаси томонидан еттига ривожланган мамлакатлар мисолида давлат молиясини бошқаришнинг энг самарали усул ва тузилмаларини аниқлаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилди. Тақдиротлар натижаси шуни кўрсатдики, ўрта муддатли фискал сиёсатнинг энг муҳим қисми бу унинг очиклиги ва шаффофлигида эканлиги эътироф этилди. Шунингдек, ўрта муддатли бюджет режаларининг мамлакатнинг узок муддатли макроиқтисодий барқарорлигига таъсири ҳамда кузатувлар натижасига кўра 1998-2007 йиллар давомида ўрта муддатли бюджетни режалаштиришга ўтган мамлакатларнинг давлат бюджети баланслашганлиги ва ЯИМнинг ўсишига ижобий ҳисса қўшганлиги қайд этилган[8].

Барриос.С анд Счаечтер.А каби олимларнинг фикрига кўра, ўрта муддатли бюджет мўлжаллари жорий қилишдан асосий мақсад фискал интизомни, барқарорликни, ҳисобдорликни мустаҳкамлаш ҳамда бюджет жараёнларининг шаффофлигини таъминлашдир. Фискал сиёсатнинг самарадорлигини ошириш учун институционал ва ижроий ўзгаришларни амалга ошириш, янги қонунлар ишлаб чиқиш ва барча бюджет жараёнларини бошқарувчи мустақил ташкилот бўлиши кераклигини айтиб ўтишган[9].

С.Тита., А. Отэтэа ва И.Бануларнинг фикрига кўра, бюджетни ўрта муддатли режалаштиришни жорий этиш ва унга мослашиш ҳар қандай давлат учун мураккаб вазифа ҳисобланади. Биринчидан, ушбу тизимда асосий макроиқтисодий кўрсаткичларни ҳаққоний ҳисоблашда ишлатиладиган прогноз моделларининг мавжудлиги ҳамда бюджет жараёнларида қатнашадиган барча иштирокчиларни тегишли маълумотлар билан доимий таъминлашда юзага келиши мумкин бўлган муамоларнинг мавжудлиги. Иккинчидан, давлат бюджети даромадлари, харажатлари, бюджет дефецити ва давлат қарзи ҳақидаги мўлжалларнинг шаффофлигини ва кутилаётган натижаларга эришишга йўналтирилган ўрта муддатли стратегияни ишлаб чиқишдаги қийинчиликлардир[10].

Таҳлил ва натижалар

Агар республикамизнинг 2021-2023 йиллардаги консолидациялашган бюджет параметрларини таҳлил қиладиган бўлсак, глобал инқироз ва пандемиянинг салбий оқибатларига қарамасдан давлат бюджети даромадлари ва харажатларининг ўсиш тенденциясини кузатишимиз мумкин. Жумладан, 2021 йилда давлат бюджети даромадлар 147,2 трлн.сўмни, харажатлар эса 149,9 трлн.сўмни ташкил этган ҳолда консолидациялашган бюджет дефецити 37,5 триллион сўмни, ёки ЯИМга нисбатан 5,4 фоизда бўлиши кутилди. Аксинча, 2022 йилда давлат бюджети ва мақсадли жамғармалар дефецити ўтган йилга нисбатан 8 трлн. сўмга камайиб, давлат бюджети даромадлари 173,5 трлн. сўмни, харажатлар эса 163,7 трлн. сўмни ташкил этиши кутуляпти. 2023 йилда давлат мақсадли жамғармаларини ҳисобга олмаганда давлат бюджети даромадлари 200,7 трлн. сўмни, мос равишда харажатлар 183,6 трлн. сўмни ташкил этиши назарда тутилган.

Research Science and
Innovation House

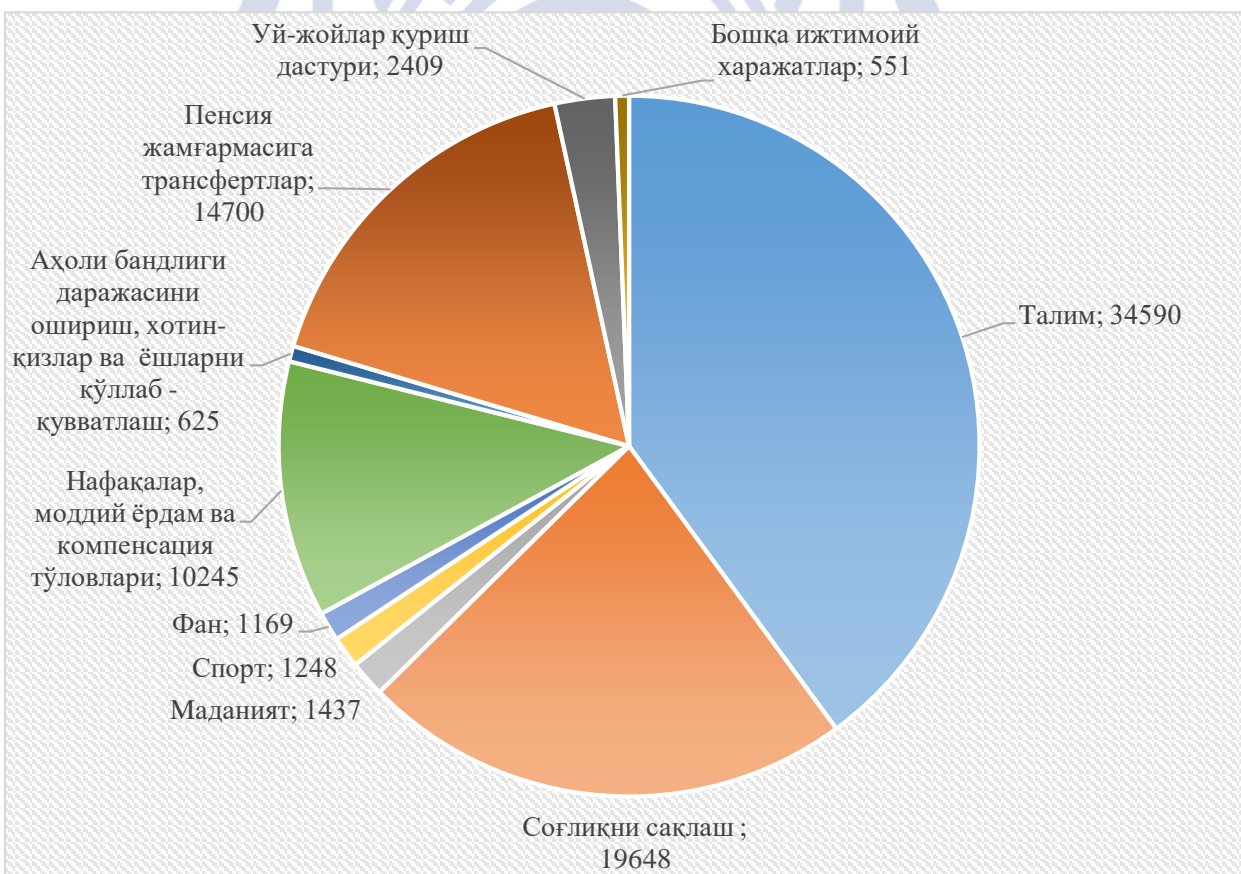
Жадвал.

2021-йил учун Ўзбекистон Республикаси Консолидациялашган
бюджетининг параметрлари ҳамда 2022-2023-йилларга бюджет
мўлжаллари, млрд сўмда[11].

Т/р	Кўрсаткичлар	2021- йил учун	Бюджет мўлжаллари:	
			2022-йил	2023- йил
I.	Консолидациялашган бюджет даромадлари	178 712,4	208 371,3	238 954,0
1.	Давлат бюджети даромадлари	147 202,3	173 550,2	200 708,6
2.	Давлат мақсадли жамғармалари даромадлари*	26 173,9	28 251,7	30 544,5
3.	Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармасига тушумлар	5 336,2	6 569,4	7 700,8
II.	Консолидациялашган бюджет харажатлари	216 246,6	231 338,9	258 096,0
1.	Давлат бюджети харажатлари	149 950,5	163 780,4	183 675,0
2.	Давлат мақсадли жамғармалари харажатлари	40 772,5	46 709,1	51 720,2
3.	Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси маблағларининг сарфланиши	13 423,6	6 569,4	7 700,8
4.	Ташқи қарз ҳисобидан давлат дастурларига харажатлар	12 100,0	14 280,0	15 000,0
III.	Давлат мақсадли жамғармаларига трансфертлар	15 928,9	17 930,2	21 097,2
IV.	Консолидациялашган бюджет сальдоси(профицит +, дефицит -)	-37 534,2	-22 967,6	-19 142,1

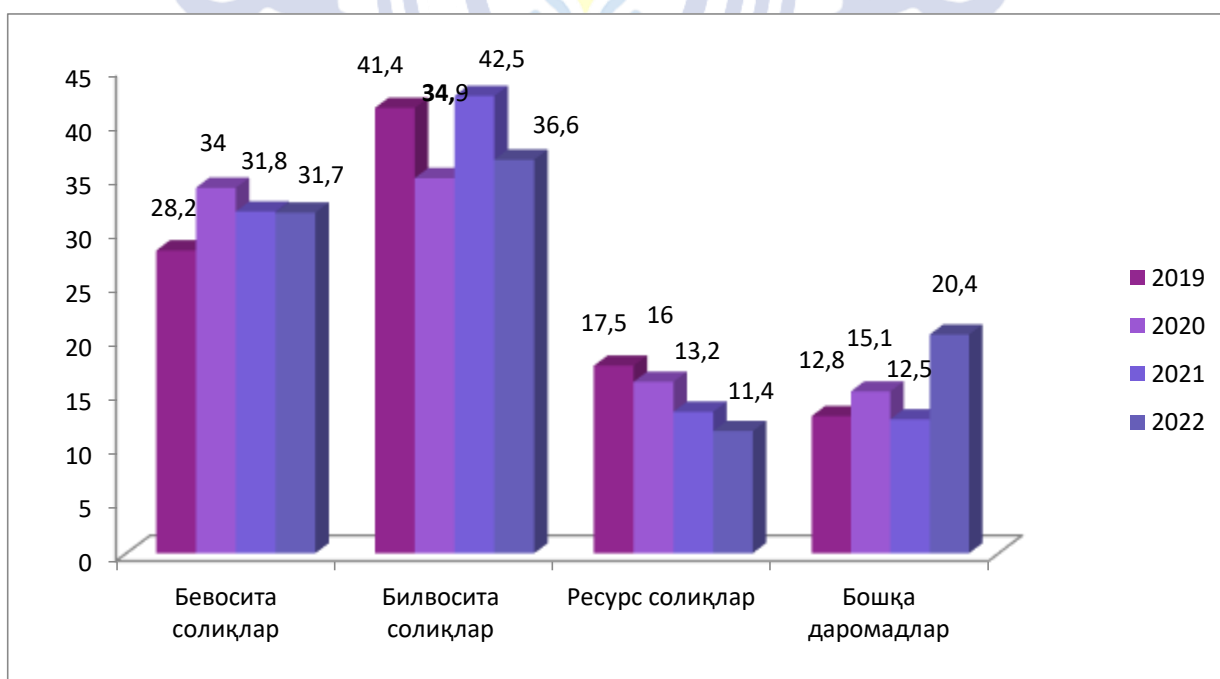
V.	Давлат бюджети ва Давлат мақсадли жамғармалари сальдоси (профицит +, дефицит-)	-17 346,8	-8 687,6	-4 142,1
VI	Давлат қарзларини сўндириш	7 767,7	10 316,8	12 478,2

Мамлакатимиз иқтисодиёти ижтимоий йўналтирилганлиги билан бошқа давлатлардан ажралиб туради. Хусусан, 2018 йилда 43,0 трлн.сўм ёки жами харажатларнинг 54,8 фоизи айнан ижтимоий соҳа ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш учун йўналтирилди, шунингдек 2019 йилда 58 трлн.сўмдан ортиқ ёки жами харажатларнинг 54,2 фоизи ушбу соҳаларга ажратилди. 2020 йилда ҳам давлат бюджети харажатлари таркибида ижтимоий соҳа устуворлик касб этмоқда(ЯИМга нисбатан 51 фоиз, ёки 66 трлн. сўм). Қуйида 2021 йил учун ижтимоий харажатлар таркибини кўришимиз мумкин.

1-расм. Ижтимоий харажатлар тузилмаси, 2021 йил млрд.сўмда[12].

Давлат бюджетидан 2021 йилда деярли 86,6 трлн.сўмдан ортиқ ёки жами харажатларнинг 52 фоизи ижтимоий соҳага йўналтирилди. Ижтимоий харажатлар таркибида таълим соҳасига йўналтирилган маблағлар энг катта улушга эга бўлиб, 34,5 трлн. сўм ёки Давлат бюджети харажатларининг 20,8 фоизи ҳамда ЯИМнинг 5 фоизини ташкил этди. Соғлиқни сақлаш соҳасига 19,6 трлн.сўм ҳамда нафақалар, моддий ёрдам ва компенсация тўловлари учун 10,2 трлн. сўм йўналтирилиши белгиланган. Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси тақчиллигини қоплаш учун бюджетдан 14,7 трлн. сўм мабълағ ажратилганини кўришимиз мумкин. Мамлакатимизда Президентимиз ташаббуси билан амалга оширилаётган солиқ ислохотлари давлат бюджетига тушумлар кўпайишида ижобий натижалар бермоқда. Буни халқаро молия институтлари ҳам тасдиқламоқда. Масалан, кўшилган қиймат солиғи тўловчилар сони 12 баробар, фойда солиғи тўловчилар сони 6,5 баробар ошган. Иш ҳақига нисбатан солиқ юки кескин пасайтирилганлиги натижасида даромад солиғи тўловчилар 700 мингга, ушбу солиқ тушуми эса 2 баробарга кўпайган.

2-расм. 2019-2022 йилларда Давлат бюджети даромадлари таркиби, фоизда[13].

Солиқ ислохотларининг натижалари айниқса бевосита ва билвосита солиқлар нисбати ўзгарганида яққол кўринади. 2018-йилда бюджет даромадлари асосан билвосита солиқлар ҳисобига шаклланган ва уларнинг улуши 50 фоиздан ортиқни ташкил қилган. Уч йиллик ислохотлар натижаларига кўра бевосита ва билвосита солиқларнинг нисбати ўзгарган. Ўзбекистон бюджетида 2021-йил якуни билан бевосита ва билвосита солиқлар куйидаги улушда бўлди: 31,8% – бевосита солиқлар ва 42,5% – билвосита солиқлар.

Бюджет таркибидаги ижобий ўзгаришларнинг асосий омили солиқ тизимидаги ўзгаришларга қаратилган куйидаги йўналишлар бўлди:

- иш ҳақи фондига солиқ юқини камайтириш;
- дивидендлар кўринишидаги даромадлар учун тўлов манбаидан олинadиган фойда солиғи ставкасини 10 фоиздан 5 фоизгача пасайтириш;
- юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ставкасини 5 фоиздан 2 фоизга, сўнгра 1,5 фоизгача пасайтириш;
- қўшимча фойда солиғини бекор қилиш;
- йиллик айланмаси (даромади) 1 млрд. сўмдан ортиқ бўлган корхоналар учун умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтиш;
- барча хўжалик юритувчи субъектларга, шу жумладан айланмаси(даромади) 1 млрд. сўмгача бўлган юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқларни тўлашни жорий этиш;
- алоҳида солиқ ва божхона имтиёзларини бекор қилиш.

Давлат бюджети даромадлари таркибига иқтисодий тармоқларда амалга оширилаётган ислохотлар ҳамда жаҳон бозорида хом ашё нархларининг ўзгариши таъсир кўрсатди. Пандемия даврида иқтисодиётнинг айрим тармоқлари ва хўжалик юритувчи субъектларга берилган имтиёз ва бошқа чора-тадбирларнинг амалга оширилиши 2020-йил тушумларига таъсир кўрсатди. Жами 400 мингдан ортиқ тадбиркорлик субъекти умумий қийматда 2 трлн.сўмдан ортиқ имтиёздан фойдаландилар.

Хулоса ва таклифлар

Юқоридаги таҳлиллар натижасига таяниб хулоса қилиш мумкинки, солиқ-бюджет сиёсатидаги ўзгаришлар давлат бюджети даромадлар базасининг мустаҳкамланишига ҳамда харажатларнинг мақсадли йўналтиришда ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Хусусан, мамлакатимизда қулай инвестицион муҳит яратилмоқда, бу эса ўз навбатида ишлаб чиқариш ҳажмини оширишга, маҳаллийлаштириш дастурларини самарали амалга оширишга, ишсизликни олдини олиш ва аҳолининг тўлов қобилиятини оширишга ёрдам бермоқда. Ислохотларнинг натижадорлигини янада ошириш ва фискал сиёсатнинг барқарорлигини таъминлаш учун қуйидагиларни амалий жиҳатдан таклиф этиш мумкин:

- марказлашган бюджет сиёсатидан босқичма-босқич воз кечиш ҳамда маҳаллий бюджетлар мустақиллигини ошириш ва уларнинг даромад базасини кенгайтириш;
- кафолатланган бюджетга эришиш учун ушбу тизимга илғор технологияларни жорий этиш орқали солиқ маъмуриятчилигини яхшилаш;
- молия-бюджет интизомини энг устувор қилиб белгилаш;
- бюджет очиқлиги ва шаффофлигини таъминлаш ҳамда унинг ишлатилиши устидан жамоатчилик ва Парламент назоратини ўрнатиш тизимини кенг жорий этиш;
- солиқ-бюджет сиёсатидаги ислохотлар натижасида юзага келиши мумкин бўлган фискал рискларни тўғри бошқариш;
- бюджетдан молиялаштириладиган дастурларнинг мақсадли индикаторларини белгилаш ва ижросини баҳолаш тартибини ишлаб чиқиш;
- давлат фискал сиёсатининг таркибий қисмларидан саналган солиқ сиёсатидан самарали фойдланишда миллий иқтисодиётнинг етакчи соҳаларини ривожлантириш дастурига мувофиқ ҳамда тармоқ корхоналари мутаносиблигини таъминлаш мақсадида маълум давргача солиқ имтиёзларини бериш;
- солиқ-бюджет сиёсатидаги ислохотларни изчил давом эттириш ҳамда унинг натижасида юзага келиши мумкин бўлган фискал рискларни тўғри бошқариш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022-йил 28-январдаги “2022-2026 йиллардаги мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққаёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60-сон Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетининг 2021 йил лойиҳаси бўйича “Фуқаролар учун бюджет” ахборот нашри.-Т.: “Фан ва технологиялар”, 2020. -12 б.
3. Ljungman G. "The Medium-Term Fiscal Framework in Sweden" in OECD Journal on Budgeting, 2007.
4. IMF "Medium-term budgetary frameworks – Lessons for Austria from international experience", 2008
5. Barrios, S. and Schaechter, A. “Gauging by numbers: A first attempt to measure the quality of public finances in the UE”, 2009, European Commission Economic Papers 382.
6. Tița, C., Oțetea, A., & Banu, I. “The Importance of a Medium-term Budgetary Framework in Enhancing the Sustainability of Public Finances in Romania”, 2014, Procedia Economics and Finance 16.
7. “Фуқаролар учун ахборот” нашри маълумотлари
8. www.mf.uz сайтининг маълумотлари

Research Science and Innovation House